

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs f 4,— per jaar. Buitenland f 5,60 per jaar, voor België f 4,60.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.
Contrib. Luisterkr. f 1,—. Dit bedrag tezamen met bovengenoemde f 3,— te voldoen.

WAAROM IS ZIJ TOCH NIET GETROUWD?

„Ziezo, die heeft haar bestemming bereikt”, zei onlangs een vriendin van mij, toen haar oudste dochter trouwde. Ze zei het met een zucht van verlichting en het was duidelijk, dat het een pak van haar hart was, dat haar dochter onder dak was gekomen. Ik heb me toen wel even afgevraagd, wát er nu eigenlijk bereikt was. Een bestemming? Maar is een bestemming dan iets, dat van je geboorte af vast staat, of is het datgene, wat je zelf aan waardevols in je leven legt? Kan men zeggen, dat die dochter haar bestemming bereikt heeft, als haar huwelijk later een volkomen mislukking blijkt te zijn? Als U het mij vraagt, had mijn vriendin haar zucht van verlichting beter kunnen bewaren tot het 25-jarig huwelijksfeest van haar dochter. Pas dan zou er immers misschien een kleine mogelijkheid zijn, te overzien of de dochter zichzelf een bestemming had gegeven door van haar huwelijk en van andere activiteiten iets waardevols te maken voor anderen en voor zichzelf.

Hetzelfde gevoel van verwondering, en laat ik eerlijk bekennen, van lichte wrevel, overviel me bij een ander voorval, dat op het eerste gezicht niets met het vorige te maken heeft. Een mannelijke collega, die er blijkbaar nog niet aan is gewend, dat ook getrouwde vrouwen een beroep kunnen uitoefenen, had begrepen, dat ik ongetrouwd was. Op een gegeven ogenblik kwam hij er achter, dat dit niet zo was en hij begon zich prompt uit te putten in verontschuldigen, omdat hij juffrouw in plaats van mevrouw tegen me gezegd had. Toen ik deze collega vroeg, waarom hij zich eigenlijk zo hevig verontschuldigde — het is toch geen belediging, wanneer iemand denkt, dat je niet getrouwd bent, zweeg hij beduusd, glimlachte raadselachtig en stapte van het onderwerp af.

En tenslotte was er dan nog een derde ervaring, die mij het meeste een gevoel van onbehagen gaf. Dat was op een visite bij een getrouwd stel, waar het gesprek kwam op de vrouw in het bedrijf. Onze gastheer had daar wel ervaring mee, want hij was chef van een grote afdeling, waar mannen en vrouwen werkten. Hij vond, dat de jonge meisjes vaak een gebrek aan interesse tonen en de oudere, ongetrouwde vrouwen,

daar had hij helemaal geen goed woord voor over.

Die waren volgens hem allemaal geprikkeld, onhandelbaar en onevenwichtig, omdat ze geen man konden krijgen. Mijn gastheer begreep er niets van, toen ik zei, dat ik niet graag onder zijn leiding zou willen werken en dat ik best begreep, dat die oudere vrouwen op zijn afdeling onhandelbaar waren. Daar had hij het immers zelf naar gemaakt? „Maar,” zei hij, „ik zal toch nooit aan die vrouwen zeggen, hoe ik over ze denk?” Hij vergat daarbij, dat mensen over het algemeen heel goed aanvoelen, hoe men over ze denkt, ook al zegt men dat niet ronduit. Het jonge meisje voelt het heel goed, als men haar uitsluitend waardeert om haar knappe snoetje en haar frisse verschijning. Ze zal erop reageren, door zich als een vrouwtjesdier te gedragen, wat betekent, dat het werk in de tweede plaats komt. En de oudere vrouw voelt maar al te zuiver aan, dat zij in de eerste plaats gezien wordt als de vrouw, die in sexueel opzicht niet meer zo begerenswaardig is en dat alle toewijding en zorg, die ze aan haar werk zou willen geven, die eerste indruk toch niet meer helemaal weg kunnen nemen. Ze voelt zich als persoonlijkheid tekort gedaan en zal daarop soms reageren door onevenwichtigheid en prikkelbaarheid. Want dit is nu juist het kwetsende in deze drie voorbeelden, die ik gaf en die, geloof ik, niet op zichzelf staan. Ondanks alle emancipatie, ondanks de mogelijkheden van studie en beroep, die de vrouw van tegenwoordig heeft, wordt ze toch nog zo vaak niet als een zelfstandige persoonlijkheid aanvaard. Ze wordt maar al te dikwijls pas voor „vol” aangezien, als ze getrouwd is en liefst ook nog een paar kinderen heeft. Nu zal niemand ontkennen, dat in huwelijk en ouderschap voor de vrouw, evengoed trouwens als voor de man, een groot geluk besloten kan liggen. Maar het is naar humanistisch inzicht in strijd met de menselijke waardigheid, te doen, alsof de waarde van onze persoonlijkheid door de omstandigheden zou kunnen worden bepaald. Evenmin als het er iets toe doet, of we met een goed gevormd en gezond dan wel met een mismaakt lichaam ter wereld zijn gekomen, evenmin als het iets uitmaakt, of we arme, of rijke ouders hebben, net zo

min maakt het wat uit, of we getrouwd of ongetrouwd zijn. Natuurlijk kan het prettig zijn en ons veel geluk geven, wanneer we een goed gevormd en gezond lichaam bezitten, of wanneer we gelukkig getrouwd zijn, maar voor de waarde van onze persoonlijkheid maakt het geen verschil, want dit is nu juist het wonderlijke en het wezenlijke van het mens zijn, dat de mens in beginsel in staat is geestelijk te groeien juist door veel leed heen.

Een groot gemis kan ons brengen tot groter mildheid, meer begrip voor anderen, meer wijsheid ook. Wie er bij voorbaat van uitgaat, dat een vrouw, die niet getrouwd is, niet zo geslaagd is in het leven, miskent juist dit meest menselijke vermogen in haar, nl. dat nooit de omstandigheden de mens bepalen, maar dat de mens zichzelf bepaalt door de manier, waarop hij de in zijn leven gegeven feiten verwerkt. Naar humanistisch inzicht krijgt de mens niet een bestemming opgedrukt door een of andere hogere macht. Hij is het zelf, die aan zijn leven een bestemming geeft. Niemand kan aan het begin van een leven zeggen wat de bestemming van dat leven zal zijn. Daarom was die moeder naar mijn overtuiging zo fout, toen ze bij het huwelijk van haar dochter zei, dat die haar bestemming bereikt had. Pas aan het eind van een leven kunnen wij de indruk hebben, dat die bepaalde mens zijn leven een bestemming, dat wil zeggen, een zin heeft gegeven, door de manier, waarop hij het geleefd heeft. Maar om onze ervaringen op een positieve manier te verwerken, hebben we de hulp van onze omgeving, dus van elkaar, nodig. Een mens wordt bij de mogelijkheden, welke hij in zijn leven ziet, sterk beïnvloed door wat zijn omgeving van hem verwacht. Zolang wij de vrouw blijven zien als een wezen, dat geheel door haar seksuele vermogens bepaald wordt, zullen de meeste vrouwen zichzelf zo blijven zien en zich dienovereenkomstig gedragen. Uit allerlei onderzoeken over de jeugd blijkt b.v., dat veel meisjes, maar bepaald niet alle, op heel jonge leeftijd al relaties met jongens aanknopen en daarbij gaan tot een graad van intimiteit, waarvoor ze eigenlijk niet rijp zijn en die ze zelf in hun hart ook niet wensen. Ze doen dat vaak om de jongen te behouden. En de ouders, die dat merken, schrikken en vragen zich af, hoe ze nu aan zo'n dochter komen. Ze hebben haar toch nooit tot die dingen aangezet. Integendeel, ze hebben haar dikwijls genoeg gewaarschuwd. Ze vergeten vaak, dat ze door hun hele houding ten opzichte van de vrouw, het gedrag van hun dochter in de hand hebben gewerkt. O neen, ze hebben nooit op die manier tot hun dochter gesproken, maar ze hebben door onwillekeurige opmerkingen, soms zelfs door blikken of gebaren, die dochter laten merken, dat ze toch alleen maar in het leven geslaagd kan worden genoemd, als ze zorgt op tijd getrouwd te zijn. En de dochter heeft daarop gereageerd, door zich zo snel mogelijk aan een jongen te binden. Als je geen

jongen hebt, word je immers niet voor „vol” aangezien.

Het leven van veel moeders is ook niet zo geschikt, de dochter te bewijzen, dat er nog andere waarden in een mensenleven zijn, dan alleen die, welke van onze verhouding tot het andere geslacht zijn afgeleid. Als moeder misschien wel goed en lief voor het gezin zorgt, maar nooit een echte, eigen belangstelling voor een bepaald onderwerp aan de dag legt, als moeder geen enkele andere verantwoordelijkheid aanvaardt, dan die voor de dagelijkse belangen van haar gezinsleden, dan wordt het voor een dochter ook wel moeilijk te zien, dat ook voor een ongetrouwde vrouw veel waardevols in het leven besloten kan liggen.

Dan krijgt de dochter het gevoel, dat ieder huwelijk beter is dan geen huwelijk en ze grijpt, vaak zonder veel nadenken, de eerste de beste kans, die ze krijgen kan, dikwijls tot haar ongeluk.

Omdat ze zo weinig tot geestelijke zelfstandigheid was opgevoed, dat ze niet rustig durfde afwachten, wat het leven haar zou brengen, in het bewustzijn, dat, wat het ook is, ze er iets van zal weten te maken.

Veel mensen denken, dat de vrouwenemancipatie een voltooide zaak is, omdat de vrouw politiek gelijkgerechtigd is met de man en omdat ze, met enkele beperkingen, kan worden, wat ze wil. Ik geloof, dat dit niet zo is. Natuurlijk, die gelijkgerechtigdheid is een eerste voorwaarde om tot emancipatie te komen. Maar in diepste wezen berust het geëmancipeerd zijn op een geestelijke instelling. Het is de erkenning, dat ook de vrouw het recht en het vermogen heeft, zelf haar leven een bestemming te geven. Dat het haar onbetwistbaar recht is, zelf te bepalen, welke plaats ze daarbij aan huwelijk en moederschap wenst te geven. Dat staat niet in de weg aan de erkenning, dat huwelijk en moederschap voor de meeste vrouwen een bron van ontzaggelijk groot geluk kan zijn. Het betekent wel, dat het aan de vrouw zelf behoort te worden overgelaten, precies te bepalen, welke plaats deze in haar leven zullen innemen en welke plaats mogelijk aan andere ambities en activiteiten zal worden ingeruimd. Het betekent ook, dat de vrouw, die door omstandigheden, buiten haar wil, niet tot huwelijk en moederschap komt, niettemin een volkomen gerijpte persoonlijkheid kan worden. Maar dat brengt mee, dat de ongehuwde vrouw ook werkelijk de kans moet krijgen zich ten volle te ontplooien. Hoe dikwijls komt het ook nu nog voor, dat de hele familie het vanzelfsprekend vindt, dat de ongehuwde dochter thuis blijft bij de ouders en niet alleen haar inkomen, maar ook haar gehele leven met hen deelt. Hoeveel ouders zijn er niet, die het de gewoonste zaak van de wereld vinden, dat die ongetrouwde dochter, ook als ze boven de 25 is, van al haar gaan en staan verantwoording aflegt tegenover haar ouders. Maar ook die dochter komt op een leeftijd, waar-

mededeling

Met ingang van 1 mei a.s. is het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond op zaterdag gesloten.

op ze zelfstandig moet kunnen bepalen, met wie ze om wil gaan, van welke verenigingen ze lid wil worden, hoe vaak ze 's avond uit wil gaan en hoe laat ze dan thuis wenst te komen, zonder dat ze van alles, wat ze doet, verantwoording behoeft af te leggen aan iemand anders dan zichzelf. Natuurlijk, ook de ongetrouwd gebleven zoon heeft soms met deze problemen te kampen, maar over het algemeen wordt zijn vrijheid toch meer erkend en geëerbiedigd, dan die van de ongetrouwde dochter. Er zijn ook in deze tijd nog veel ongetrouwde dochters, die worden opgeofferd aan het egoïsme van getrouwde broers en zusters, die het vanzelfsprekend vinden, dat zij alleen financieel voor de ouders zorgt en aan het onvermogen van de ouders, hun dochter als een zelfstandig mens te zien, die recht heeft op een eigen leven.

En eigenlijk doet onze hele volksgemeenschap min of meer hetzelfde, telkens wanneer de vrouwen, getrouwd of ongetrouwd, lager dan de mannen beloofd worden voor gelijkwaardige arbeid. Omdat onze industrie een volkomen gelijkstelling nog niet dragen kan, zegt men dan, alsof de zaak daarmee uit is. Maar waarom moet de vrouwenarbeid dan eigenlijk zo'n beetje de sluitpost op de kostprijsberekening zijn. Zit daar toch niet een beetje de gedachte achter, dat de vrouw „toch eigenlijk” niet in het bedrijfsleven thuishoort, dat haar bestemming toch meer in huwelijk en gezin ligt? We zouden overigens vreemd staan te kijken, als de vrouw eens verdween uit dat bedrijfsleven. En wat die bestemming betreft, ik heb proberen uiteen te zetten, dat dit nu juist iets is, dat aan de vrouw zelf ter beslissing moet worden overgelaten.

Dit geldt trouwens evengoed voor de gehuwde vrouw. Ook zij heeft het recht zelfstandig zin en inhoud aan haar leven te geven en b.v. te beslissen, of zij naast haar gezinstaak nog een taak buitenshuis zal aangaan. In een goed huwelijk doet de vrouw dat natuurlijk in overleg met haar echtgenoot. Maar de opvatting van vele mannen, dat hun vrouw niet voor geld buitenshuis mag gaan werken, omdat zij zich in

hun eer gekwetst zouden voelen, als ze niet alleen voor het gezinsinkomen zouden zorgen, lijkt mij toch een miskenning in te houden van de persoonlijke vrijheid van de vrouw. Het valt niet in te zien, waarom het een mannelijk voorrecht zou zijn alleen voor het gezinsinkomen te zorgen. Ik ken echtparen, die tot groot verdriet van beide partijen geen kinderen hebben. In sommige gevallen zou de vrouw graag haar leven meer inhoud willen geven door een werkkring buitenshuis aan te nemen en dan komt het herhaaldelijk voor, dat de man zich daartegen verzet, omdat hij dat voelt als een aantasting van zijn eer. In zulke gevallen blijft er van de vrijheid van de vrouw toch niet veel over en zou je haast zeggen, dat niet alleen de vrouw, maar ook de man nog moet groeien naar een echte emancipatie. Uit zulke voorbeelden — en ze zijn er te over — blijkt ook, hoe sterk men nog geneigd is, de vrouw een taak en een plaats in het leven en dan liefst binnen het gezin, voor te schrijven in plaats van haar de vrijheid te laten, die naar eigen inzicht te bepalen.

„Waarom is zij toch niet getrouwd?” hoort men nu nog zo vaak vragen. En in deze vraag ligt, behalve nieuwsgierigheid, ook iets opgesloten van een nauw verholten verbazing, dat deze vrouw blijkbaar in haar leven niet helemaal geslaagd is. Maar eigenlijk is zo'n vraag een heel onbescheiden vraag. Waarom iemand niet trouwt, of waarom hij of zij juist deze vrouw of man getrouwd heeft, is zijn, of haar persoonlijk geheim, net zo goed als de vraag, waarom een echtpaar zoveel of zo weinig, of helemaal geen kinderen heeft. Waarom een bepaalde vrouw niet trouwde, gaat niemand wat aan, behalve diegenen, aan wie zij dit zelf wenst te vertellen.

Voor de buitenwereld is alleen van belang, dat zij, met of zonder huwelijk evengoed een harmonisch gerijpte persoonlijkheid kan zijn. Pas, wanneer we er zo over denken, schepenen we een sfeer, waarin de vrouw als mens volkomen tot haar recht kan komen en dus werkelijk geëmancipeerd kan zijn!

Mevr. Mr. H. SINGER DEKKER

De Ark

Het humanistisch vakantie- en conferentie-oord „De Ark” heeft in de periode van 15 mei tot 15 juli en na 19 augustus nog plaats voor individuele gasten.

Reserveer echter spoedig, zulks om teleurstelling te voorkomen.

Prijs f 45,50 per week tot 8 juli en na 26 augustus. Van 8 juli tot 26 augustus f 52,50. Kinderen tot 10 jaar reductie.

Voor groepen alleen nog van 24 juni tot 15 juli en na 26 augustus.

lezingen voor de radio

zo. 30 april VARA 9.45 uur: Prof. Dr. B. W. Schaper: „Oude vormen en gedachten.”

di. 2 mei AVRO 16.00 uur: Prof. Dr. P. Geyl: „De Amerikaanse burgeroorlog en de democratische gedachten in Europa.”

zo. 7 mei VARA 9.45 uur: H. G. Cannegieter: „Tagore herdacht.”

zo. 14 mei VARA 9.45 uur: Drs. W. v. Dooren: „Van mens tot mens.”

TOLHUYS

Toen ik mij onlangs buiten de bebouwde kom mijner woongemeente had gewaagd om iets op te vangen van de ontwakende natuur, werd mijn oog getroffen door een boerenhofstede. Het bouwsel kon als voorbeeld hebben gediend voor een reuzen-legpuzzel van 900 stukjes. Achter het groenbemoste rieten dak rezen teer groenende bomen ten hemel. Uit de schoorsteen kringelde een blauwe rooksiert. Op het net onderhouden erf scharrelden kippen tevreden klokkend rond. Voor het huis bevond zich een grasveld met opgaand hout omzoomd en verlevendigd door enkele met smaak en mate aangebrachte bolgewassen. Het was, om alle gemeenplaatsen maar ineens te gebruiken, een beeld van rust en vrede en een weldaad voor het oog van een onrustige, voortgejaagde stadsbewoner.

„Hier zou ik willen wonen”, zo sprak ik tot mijn gezellin. Zij was het, zoals gewoonlijk, met mij eens en voortvarend begonnen wij het huis in te richten. Het was goedkoop voor de gordijnen, maar wij zouden ons wel tuinmeubelen moeten aanschaffen. En ik moest het erf bijhouden, het gras knippen en de heg snoeien. Zij zou de eieren rapen en ik zou dan weer het nachthok onthuizen. Toen wij na een dag van inspannende maar gezonde lichaamsbeweging samen onder het lamplicht zaten te lezen met de heemhond aan onze voeten, vroeg mijn echtgenote plotseling om huishoudgeld. Dat was een punt, waaraan wij nog niet dadelijk hadden gedacht. Onze liggende gelden zijn gering. Van onze renten kunnen wij desnoods een kip kopen of een paar kuikens, maar dan zijn we er ook wel zowat. Wij moesten dus omzien naar een eerlijke broodwinning. Niets scheen ons gemakkelijker.

Onze hofstede leent zich namelijk uitstekend voor de functie van buitenrestaurant.

Om te beginnen hechten wij aan de gevel een bord, waarop staat, dat men bij ons „In 't Oude Tolhuys” is. Daardoor kunnen de prijzen al iets aanhalen. De voornaamste attractie wordt de stal. We laten de cementen vloer er uitbreken en leggen er kleine steentjes in. De kleine ruitjes laten wij ook uitbreken en tot grote spiegelruiten verbouwen. Aan de zoldering hangen wij zoveel mogelijk wagenwielen met elektrische kaarsen. Maar op het vermoldde houtwerk, dat hier en daar aangebracht wordt, komen echte kaarsen te staan, half afgebrand en een beetje vies. Zij moeten met een jaartal, dat wij bij de open haard in het hout laten snijden de indruk wekken dat wij reeds van 1724 af dit etablissement exploiteren. De meisjes, die onze koffie met eigengebakken cake serveren (f 1,50 exclusief) zullen geen van allen ouder zijn dan 25 jaar en op een goed uiterlijk zal meer gelet worden dan op degelijke vakkennis.

Binnenshuis zullen in de stal door middel van dekenkisten, paardenhoofdstellen en rekken met zeer veel koper en tin intieme hoekjes worden gemaakt, waar men een sobere maar exquisite maaltijd zal kunnen gebruiken. Wij stellen ons voor, dat deze hoekjes een grote faam gaan genieten bij bedrijfsdirecteuren, die iets met hun secretaresses te verhandelen hebben.

Het grasveld met opgaand hout wordt geheel overdekt met stalen meubeltjes. Tussen de takken der bomen komen nette slingers met

elektrische peertjes, zodat men zich op zoete avonden ook nog buiten kan neerlaten.

De autobussen, die wij verwachten worden omgeleid en aan het gezicht van de voorbijgangers onttrokken. Onze nering moet steeds de indruk blijven maken van een landelijke taveerne. Daarom moeten de kippen er ook voortdurend heen en weer blijven lopen. Wij hebben zelfs aan een varken gedacht en aan iets, dat landelijk, maar met mate stinkt.

Achter het huis, tegen de bosrand, kan men ook zitten, maar daar komen geen buspatiënten. Dit gedeelte is gereserveerd voor de stamgasten, lieden die met eigen wagens komen, maar dan van de Dauphine opwaarts. Eindjes en Fiats 500 en 600 moeten zich vóór vermaken. Onze ervaring leert ons, dat de vreugde der directeuren stijgt, als zij met hun personeel niet onmiddellijk aan de openbare weg zitten. Achter het huis wordt men niet gestoord door kippen of ander pluimvee. Hoogstens denken wij voor deze afdeling aan een stom schaap. Als dat zich in het voorjaar met een of meer lammeren binnen de gezichtskring bevindt, verwachten wij daarvan een vertederend en inspirerend effect, dat de consumptie zal doen stijgen en vooral de afzet van de duurder spijzen en dranken stimuleert.

Het is van het grootste belang veel aandacht te schenken aan het vaatwerk. Het aardewerk kan niet onbeschaafd genoeg zijn. Veel bloemen en helle kleuren moeten de gasten in de waan brengen, dat ons personeel sinds 1724 niets heeft gebroken. Het bier wordt in tinnen kroezen uitgeschonken.

Van doorslaggevende betekenis is echter de samenstelling van de spijkaart. Daar staat of valt de affaire mee.

Om te beginnen is er een gekleurd prentje, dat de staat van 't oude tolhuys doet zien, toen het nog nieuw was. Er staat een postkoets met vier paarden en er is een postiljon met een steekje op het hoofd. Door het venster van de koets kijkt een lieve dame en onze gediensstige knecht van 1724 schiet haastig toe.

Het menu heeft ons nogal wat hoofdbreken gekost. Het spreekt vanzelf, dat pannekoeken daarop niet mogen ontbreken. Ze moeten groot zijn en er moet iets bijzonders mee wezen. Wij hadden gedacht aan mosselen met stroop of zoets, maar paddestoelen met gember kan natuurlijk ook. Voor argeloze zielen zouden wij op bestelling ook wel een eerlijke spekpannekoek kunnen bakken.

Rest ons nu nog een „spécialité de la maison”.

Onze gedachten gaan uit naar een „hapje Noordzee”. Daar zouden we dan vooral makreel in verwerken, maar dan moet er weer iets gekst mee uitgehaald worden. Misschien is gestoomde makreel in maderasaus iets voor onze gasten. Wij kunnen natuurlijk ook wel wat experimenteren, want niets is grilleriger dan een privé-secretaresse.

Toen wij zover waren met ons luchtcafé-restaurant hebben wij ons wel even afgevraagd, of ons boerderijtje nog wel zo rustig en lieflijk zou zijn. „Zouden wij er dan nog willen wonen?”

Het antwoord was: „Nee!” Wij hebben de bus gepakt en zijn naar ons huis in de stad gegaan. Om rustig een stukje over 't Oude Tolhuys te schrijven.

H.H.